

N:o 2.

Af herr **E. O. V. Wavrinsky** i Stockholm, *om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående läkarundersökning såsom villkor för äktenskaps ingående m. m.*

I motion n:o 269 år 1904 hemställde herr P. P. Waldenström i Andra Kammaren på grund af en uppsats, n:o 19 af tidskriften Hälsovännern år 1896 af öfverkirurgen vid Sabbatsbergs sjukhus d:r Ivar Svensson, för hvilken i motionen redogöres, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, hvilka åtgärder som må kunna vidtagas till att förhindra smittosam venerisk sjukdoms spridande genom äktenskap af personer, som äro med sådan sjukdom behäftade, samt att Kungl. Maj:t må förelägga Riksdagen de förslag, som af sådan utredning kunna föranledas».

Andra Kammarens andra tillfälliga utskott tillstyrkte i sitt utlåtande, n:o 45, motionärens framställning och kammaren godkände enhälligt och utan debatt utskottets förslag. Första Kammarens tillfälliga utskott däremot afstyrkte kammaren att deltaga i medkammarens beslut, och denna kammare följde lika enhälligt och utan debatt sitt utskott. Men ärendet föredrogs också så sent som den 19 maj och kunde således ej påräkna någon större uppmärksamhet. Utskottet grundade sitt afstyrkande därpå, att ett bifall till motionen skulle föranleda ett inträngande på privatlivets mest ömtåliga områden och ett ingripande i de enskilda familjeförhållandena, som i flera afseenden kunde medföra skadliga följder. Utskottet hänvisade för öfrigt till den kommitté Kungl. Maj:t tillsatt rörande reglementeringen af prostitutionen.

Hvaråt syftade då motionären? Han säger själf härom, sedan han återgifvit några gripande bilder ur d:r Svenssons artikel: »Men kunna så statsmakterna någonting uträtta gentemot detta onda? Som svar på denna fråga tillåter jag mig att hänvisa till de stadgar om hinder för äktenskaps ingående, som svensk lag innehåller i giftermålsbalken kap. 2. De flesta af dessa hinder äro af ringa betydelse i jämförelse med här omtalade sak. Smittosam venerisk sjukdom borde alltså upptagas i vår lag såsom bestämdt hinder för tillåtelse att ingå äktenskap. Så mycket mindre bör någon betänklighet däremot möta, som tillvaron af sådan sjukdom, om den efter äktenskapets ingående upptäcket, är enligt giftermålsbalken kap. 4 § 2 giltig anledning till äktenskaps återgång. Är det då icke mycket naturligare att göra hvad man kan för att förekomma ett sådant äktenskaps ingående än att medgifva dess upplösning, sedan den bedragna maken redan är smittad?»

Motionären finner dock, att det ej för närvarande kan vara att tänka på en sådan åtgärd, utan han ansluter sig till hvad d:r Svensson i en senare uppsats i samma tidskrift föreslår: »Det ofvan anförda torde vara nog för att motivera behörigheten af fordran på, att blifvande makar skola hafva kännedom om hvarandras hälsotillstånd, innan deras förbund beseglas genom vigsel. Till detta ändamål böra båda förete betyg öfver kort tid före giftermålet undergången läkarebesiktning. Till yttermera visso samt till ledning och upplysning för den betyg afgifvande läkaren böra de äfven förete intyg öfver hvad en eller två trovärdiga nära bekanta till dem känna i afseende på deras hälsa — — — — —

Ingen berättigad invändning synes alltså kunna göras mot här yrkade fordran på betyg af kompetent person öfver hälsotillståndet hos dem, som ämna gifta sig. Allmänheten är redan van vid, att läkarebetyg ofta af fordras personer, som önska förändring på ett eller annat sätt i sitt förhållande till samhället eller till enskilda personer. Så t. ex. erfordras läkarebetyg för män, som vilja blifva poliskonstaplar, skogsvaktare m. m., och kvinnor blifva ej antagna såsom seminarie-, barnmorske-, sjuksköterske-, gymnastiklärarinneelever, kunna ej heller få anställning vid telegrafverket, vid postsparbanken m. m. utan att hafva undergått läkarebesiktning. Det vore ett stort misstag att tro, att den nutida fordran på läkarebetyg minskat antalet af sökande till ofvannämnda eller andra befattningar af alla slag. Tvärtom är antalet af sökande till alla anställningar nu större än någonsin förr, och jag har aldrig försport, att fordran på läkarebetyg

har afskräckt någon frisk person från sökande af en anställning. Vid de nu för tiden så vanliga lifförsäkringarna erfordras ju särdeles noggrann läkareundersökning af de sökande, såväl män som kvinnor.»

I sin broschyr »Om äktenskaps ingående. Från hälsans synpunkt» yttrar professor S. E. Henschen i denna fråga bland annat följande: »För att skydda äktenskapet icke blott mot veneriska sjukdomar utan ock mot alla öfriga sjukdomar fordras främst, att hvarje äktenskapskandidat undergår *läkareundersökning*, som alltså bör vara *obligatorisk* och ett villkor för vigsel. Den bör göras kort före giftermålet och är dess mer af nöden, som mången, som är behäftad med venerisk eller annan sjukdom, ingalunda vet, att han är för sin make eller maka farlig. Så är särskildt ofta förhållandet vid latent syfilis, vid kronisk gonorrhé. Mångtaliga olyckor i äktenskapet skulle utan tvifvel förekommas genom en dylik obligatorisk undersökning. Skulle nu vid undersökning venerisk smitta anträffas i sådan form, att densamma medför fara för äktenskapet, så måste ju läkaren kraftigt varna för giftermål, tills åkomman är läkt och fara för smitta är öfverstånden.»

Rörande d:r Svenssons fordran på intyg öfver hvad en eller två trovärdiga nära bekanta till kontrahenterna känna i afseende å deras hälsa, gör professor Henschen följande bemärkning: »Denna sista fordran är emellertid lika onödig som olämplig, ity att den lätt föranleder till ett oberättigadt intrång på äktenskapskandidatens enskilda lif. Därigenom skulle ock framkallas allehanda förvecklingar och svårigheter, som snart skulle göra hela lagbudet omöjligt att tillämpa. Hvad äktenskapets hygien fordrar är endast, att den, som gifter sig, ej är behäftad med sjukdom, farlig för den andra parten, och att parterna känna, hvilken risk ur hälsans synpunkt de löpa genom att binda sig vid hvarandra». Och rörande arten af läkarens attest förklarar professor Henschen, att det, för att undvika de praktiska svårigheter som möta läkaren vid afgifvandet af en detaljerad attest, bör vara nog med ett enkelt intyg, att äktenskapskandidaten undergått läkareundersökning, utan angifvande af resultatet. »Införandet af *obligatorisk, icke kvalificerad attest* om undergången *läkareundersökning*, såsom villkor för vigsel, är», säger han, »en enkel hygienisk åtgärd, som skulle medföra den stora fördelen, att parterna därigenom finge veta, om de vore behäftade med sådana sjukdomar som göra äktenskapet mindre önskligt eller rent af omöjligt, för någon tid, såsom vid veneriska sjukdomar i smittsamt stadium, eller för alltid, såsom vid framskridna

svåra sjukdomar. Samtidigt kunde den undersökte få ett godt råd af läkaren, huru han skulle förhålla sig, därest sjukdom påvisats.»

Ehuru det synes mig, att professor Henschen något öfverdrifver svårigheterna och vådorna både i afseende å fordran på intyg af trovärdiga bekanta rörande kontrahenternas hälsa och läkareattesten, anser jag det dock välbetänkt att stanna vid de fordringar han uppställt. Härigenom skulle uppnås, att ingen behöfde af okunnighet om sitt hälsotillstånd utsättas för vådan att begå brott i fråga, och det vädjas i första hand till rättskänslan.

En annan fråga blir, om äktenskapsförbud vid tillvaro af vissa sjukdomar bör utfärdas. Så har skett i flera länder. Särskildt torde sådant kunna ifrågasättas med afseende å sinnessjukdomar. Men här inträder en pliktkollision för läkaren. Ehuru han i vårt land ej är juridiskt bunden af något i *allmän lag* stadgad tysthetslöfte, är han dock i läkareinstruktionen ålagd sådan, och han känner en moralisk sådan förpliktelse. En del sjukdomar äro emellertid, särskildt i vissa stadier, af den art, att det bör ifrågasättas, om ej tysthetsplikten för läkaren bör vika. Läkaren har väl också en moralisk förpliktelse mot den, som blir oskyldigt lidande, därest hänsyn för den sjuke och hans anförvanter får vara allena bestämmande. En samvetsgrann pröfning torde frågan böra underkastas.

På grund af hvad jag här anført och under åberopande af motiveeringen till min motion om undervisning rörande de smittosamma och ärftliga sjukdomarnas natur och verkningar, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke obligatoriskt intyg om kort tid före giftermålet undergången läkareundersökning borde stadgas såsom villkor för äktenskap, och i samband därmed pröfva om äktenskapsförbud under vissa sjukdomar eller stadier af sjukdomar må vara af nöden, samt förelägga Riksdagen de förslag, som af sådan utredning kunna förmedlas.

Stockholm den 15 januari 1908.

Edvard Wavrinsky.